Облік і оподаткування

УДК 657

Дмитровська Вероніка Степанівна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Dmytrovska Veronika
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
ORCID: 0000-0001-5696-2792

Бойко Ольга Станіславівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
Boiko Olga
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting, Analysis and Audit
Odesa National Economic University
ORCID: 0000-0002-3089-9518

Цюпа Оксана Петрівна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Tsiupa Oksana
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
ORCID: 0000-0002-6751-8838

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

DEVELOPMENT OF STATE FINANCIAL CONTROL AND AUDIT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

Анотація. *Вступ. На даний час дослідження розвитку державного фінансового контролю та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні зостається актуальним та науково важливим, що пов'язано з кількома важливими факторами. Передусім, євроінтеграційні процеси ведуть за собою впровадження міжнародних стандартів у фінансово-податковій сфері, корпоративному управлінні тощо. Аудит має важливе значення при оцінці відповідності таких стандартів, оскільки дозволяє забезпечити додержання міжнародного права. Крім цього, аудит в Україні сприяє залученню зарубіжних інвестицій та позик. Зарубіжні інвестори наполягають на дотриманні фінансової відповідальності та достовірності фінансової звітності. В ході проведення аудиторської перевірки підтверджується дана відповідальність, що дозволяє підвищити довіру інвесторів. Водночас державний фінансовий контроль та аудит в контексті євроінтеграційних процесів дає можливість протистояти корупції, адже сприяє виявленню корупційних схем та протиправне використання ресурсів.*

Мета. Метою дослідження є розкриття особливостей розвитку державного фінансового контролю та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні задля порівняння традиційної моделі їх проведення з сучасною євроінтеграційною моделлю, що дає можливість чітко визначити потенційні напрями посилення державного фінансового контролю та аудиту в сучасних умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) наукові джерела у сфері бухгалтерського обліку, фінансового контролю та аудиту; 2) нормативно-правова база, яка регулює здійснення аудиторської діяльності.

В ході написання даної роботи було використано комплексний підхід, який складається із загальнонаукових та спеціальних методів. Так, серед загальнонаукових методів варто виокремити метод системного та порівняльного аналізу (для аналізу державного фінансового контролю та аудиту як цілісної системи та порівняння традиційної моделі їх здійснення з євроінтеграційною); узагальнення, аналізу і синтезу, дедукції та індукції (для критичної оцінки наукових джерел з даної проблематики і для формулювання висновків дослідження). Натомість спеціальними методами є табличний метод (для візуалізації результатів порівняння розвитку державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів) та метод нормативного аналізу (для дослідження нормативно-правого забезпечення та міжнародних стандартів).

Результати. В статті розкрито особливості розвитку державного фінансового контролю та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Виокремлено головні проблеми, які постають в процесі виконання аудиторської діяльності. Наведено результати порівняння розвитку державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів в Україні, що дає можливість стверджувати, що на даний час наша держава докладає чимало зусиль для переходу на європейську модель аудиту. Розкрито основні заходи, реалізація яких дасть можливість підвищити підзвітність за результати державного фінансового контролю та аудиту та удосконалити роботу Державної аудиторської служби та інших інституцій, покликаних здійснювати моніторинг за рухом державних фінансів.

Перспективи. В подальшому пропонується присвятити дослідження удосконаленню підходів стосовно розкриття потенційних векторів розвитку державного фінансового контролю та аудиту, що дозволить посилити керованість системи державних фінансів, особливо в контексті подальшого післявоєнного відновлення.

Ключові слова: *аудит, державний фінансовий аудит, фінансовий контроль, аудиторська перевірка, євроінтеграційні процеси.*

Summary. *Introduction. Currently, the study of the development of state financial control and audit in the context of European integration processes in Ukraine remains relevant and scientifically important, which is associated with several important factors. First of all, European integration processes lead to the introduction of international standards in the financial and tax sphere, corporate governance, etc. Audit is important in assessing the compliance with such standards, as it allows ensuring compliance with international law. In addition, audit in Ukraine contributes to attracting foreign investments and loans. Foreign investors insist on compliance with financial responsibility and the reliability of financial reporting. During the audit, this responsibility is confirmed, which allows increasing investor confidence. At the same time, state financial control and audit in the context of European integration processes makes it possible to resist corruption, as it helps to identify corruption schemes and illegal use of resources.*

Purpose. The purpose of the study is to reveal the features of the development of state financial control and audit in the context of European integration processes in Ukraine in order to compare the traditional model of their implementation with the modern European integration model, which makes it possible to clearly identify potential areas for strengthening state financial control and audit in modern conditions.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) scientific sources

in the field of accounting, financial control and audit; 2) the regulatory and legal framework that regulates the implementation of audit activities.

In the course of writing this work, a comprehensive approach was used, consisting of general scientific and special methods. Thus, among the general scientific methods, it is worth highlighting the method of systemic and comparative analysis (for analyzing state financial control and audit as a holistic system and comparing the traditional model of their implementation with the European integration model); generalization, analysis and synthesis, deduction and induction (for critical assessment of scientific sources on this issue and for formulating research conclusions). In turn, special methods are the tabular method (for visualizing the results of comparing the development of state financial control and audit in the context of European integration processes) and the method of normative analysis (for studying regulatory and legal support and international standards).

Results. The article reveals the features of the development of state financial control and audit in the context of European integration processes in Ukraine. The main problems that arise in the process of performing audit activities are highlighted. The results of a comparison of the development of state financial control and audit in the context of European integration processes in Ukraine are presented, which makes it possible to assert that at present our state has already switched to the European audit model. The main measures are revealed, the implementation of which will make it possible to increase accountability for the results of state financial control and audit and improve the work of the State Audit Service and other institutions designed to monitor the movement of public finances.

Discussion. In the future, it is proposed to devote research to improving approaches to revealing potential vectors of development of state financial control and audit, which will allow strengthening the manageability of the public finance system, especially in the context of further post-war recovery.

Key words: *audit, state financial audit, financial control, audit, European integration processes.*

Постановка проблеми. Розвиток демократичних процесів стимулював формування системи державного фінансового контролю в державах, яким притаманне зріле громадянське суспільство. Такий контроль є об'єктивною необхідністю, адже вважається найважливішим механізмом практичної реалізації принципів прозорості сфери публічних фінансових відносин держави. Поява, становлення та перспективний розвиток державного фінансового контролю та аудиту в нашій державі пов'язані з істотними економічними та ринковими трансформаціями та потребою в об'єктивному контролі за роботою суб'єктів господарювання та фаховому підтвердженні достовірності їх звітних даних. Україна, як незалежна демократична держава, продовжує докладати чимало зусиль для формування інститутів державності, однак досі існує вагомий вплив радянської моделі державного управління, якій притаманна централізованість, недостатньо розвинені взаємовідносини між владними органами, жорсткий бюрократизм тощо. Безсумнівно, проведення державного фінансового контролю, що вважається важливим методом підтвердження фінансової звітності, є важливим не лише для самого суб'єкта господарювання, а й для потенційних інвесторів, контрагентів та суспільства загалом. Через це проблематика дослідження розвитку державного фінансового контролю та аудиту в Україні на даний час набуває значної актуальності, особливо в контексті визначення основних проблем та перспективних напрямів його подальшого розвитку.

Євроінтеграційні процеси в Україні визначають зміни в системі суспільних відносин та впровадження міжнародних стандартів у вітчизняне нормативно-правове забезпечення. В результаті впровадження практики зарубіжних країн та розвиток глобалізації у різних сферах роботи бізнесу

сприятиме формуванню новітніх підходів до розкриття інформаційних даних стосовно стану роботи, відкритості та достовірності даних задля задоволення існуючих користувацьких потреб. Імплементація міжнародних стандартів розкриття та подання звітних даних підприємств у національні облікові системи обумовлює потребу в удосконаленні державного фінансового контролю та аудиту в якості одного з важливих засобів підтвердження їх правдивості. Відтак, слід вважати, що в євроінтеграційних умовах державний фінансовий контроль та аудит є важливим інструментом забезпечення різних груп стейкхолдерів рівним доступом до звітної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика набула значної популярності в наукових колах. Так, Л. М. Борисенко, Т. С. Гайдучок, Я. І. Мулик, Н. І. Цегельник, С. В. Шульга присвятили свої напрацювання дослідженню сучасного стану та подальших перспектив розвитку державного фінансового контролю та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів [1; 2; 3; 4]. І. Л. Гуменюк, В. М. Жук, Н. Л. Жук, О. В. Ключка, С. С. Ключка, К. П. Мельник та досліджували спроможність державного фінансового контролю та аудиту, а також напрями покращення їх інституціональної ефективності для дотримання національних інтересів в контексті євроінтеграційних процесів в Україні [5; 6; 7]. І. В. Мустеца, Г. О. Скрипник та В. В. Черненко дослідила розвиток аудиту із врахуванням сучасних умов воєнного часу, визначила головні проблеми та напрями їх розв'язання в контексті євроінтеграційних процесів в Україні [8; 9]. Вищенаведені науковці зосереджують свою увагу здебільшого на проблематиці аудиту та фінансовому контролю, а також пошуку напрямів їх перспективного розвитку. В цілому, вивчення наукових джерел вказує на значний масив напрацювань у сфері формулювання змісту аудиту та його видів, особливостей проведення аудиторської перевірки окремих видів господарської діяльності, можливостей імплементації міжнародних

стандартів аудиту та удосконалення його методології, а також розвитку фінансового контролю. Однак проблематика подальшого розвитку та удосконалення аудиту потребує нині більш ґрунтовного дослідження, зокрема в контексті поглиблення євроінтеграції та подальшого післявоєнного відновлення нашої держави.

Метою статті є розкриття особливостей розвитку державного фінансового контролю та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні задля порівняння традиційної моделі їх проведення з сучасною євроінтеграційною моделлю, що дає можливість чітко визначити потенційні напрями посилення державного фінансового контролю та аудиту в сучасних умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) наукові джерела в сфері бухгалтерського обліку, фінансового контролю та аудиту; 2) нормативно-правова база, яка регулює здійснення аудиторської діяльності.

В ході написання даної роботи було використано комплексний підхід, який складається із загальнонаукових та спеціальних методів. Так, серед загальнонаукових методів варто виокремити метод системного та порівняльного аналізу (для аналізу державного фінансового контролю та аудиту як цілісної системи та порівняння традиційної моделі їх здійснення з євроінтеграційною); узагальнення, аналізу і синтезу, дедукції та індукції (для критичної оцінки наукових джерел з даної проблематики і для формулювання висновків дослідження). Натомість спеціальними методами є табличний метод (для візуалізації результатів порівняння розвитку державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів) та метод нормативного аналізу (для дослідження нормативно-правового забезпечення та міжнародних стандартів).

Виклад основного матеріалу. Загалом аудит слід вважати потужним та комплексним механізмом контролю, покликаний оптимізувати управлінські рішення. Забезпечення високої ефективності організації

аудиту вважається визначальним чинником в процесі проведення перевірки окремої установи задля розкриття реального стану її розвитку та пошуку напрямів вирішення наявних проблем. Загалом досліджуючи наукові джерела з даної проблематики можна дійти висновку, що ринок аудиторських послуг неодноразово піддається суттєвим змінам, які відбуваються в нашій державі. Так, на попит аудиторських послуг впливають умови ринкового середовища, зокрема глобалізаційні процеси (пов'язані, наприклад, з євроінтеграційним спрямуванням України), нормативно-правове забезпечення, наміри бізнесу та споживацька поведінка. Попри те, сучасний стану аудиту в Україні вказує на певні позитивні зміни, зокрема в напрямі: розширення спектра аудиторських послуг та зростання професійного кваліфікаційного рівня аудиторів.

Поглиблення євроінтеграційних процесів в нашій державі потребує неодмінної імплементації міжнародних стандартів у вітчизняну нормативно-правову базу в сфері аудиторської діяльності. Тому це змушує вітчизняних аудиторів суттєво активізувати свою діяльність. Варто зауважити, що в Україні на даний час вже є позитивні зміни, які з кожним кроком наближають нашу державу до стандартів Європейського Союзу. Наприклад, розроблено концептуальні основи удосконалення регулювання внутрішнього аудиту відповідно до європейських вимог та стандартів, а також введено вимогу стосовно встановлення чітких строків проведення аудиту публічних установ.

Активна імплементація європейської практики при удосконаленні державного фінансового контролю та аудиту може зумовити суттєві зміни в розвитку соціокультурного середовища. Структурна трансформація аудиторської діяльності в контексті євроінтеграції зумовлює посилення вимог стосовно додержання етичних положень при виконанні аудиту та контролю. Наприклад, відповідно до статті 8 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року №

2258-VIII «аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності зобов'язані при наданні аудиторських послуг забезпечити етичну професійну поведінку із дотриманням пріоритету суспільних інтересів, загальних норм моралі, принципів незалежності та об'єктивності, професійної компетентності, конфіденційності та професійної таємниці» [10]. Тому неодмінне додержання професійної етики та чітке усвідомлення аудиторами потенційних результатів власної діяльності при появі етичних конфліктів є важливими елементами успішності державного фінансового контролю та аудиту та захисту суспільних інтересів в цілому. Відтак, державний фінансовий контроль та аудит сприяє покращенню довіри до аудиторів та їхнього суспільного значення, адже вони спрямовані на забезпечення правдивості та прозорості інформації, а також на своєчасне виявлення ймовірних порушень.

Серед суб'єктів державного фінансового контролю та аудиту варто виокремити Рахункову палату України, Державну аудиторську службу (Держаудитслужба), Міністерство фінансів України, Державну казначейську службу, Державну службу фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг), Державну податкову та митну служби. Наприкінці 2024 року було внесено зміни до функціоналу Рахункової палати України. Так, розширено її компетенцію (делеговано повноваження щодо проведення контролю за фінансами місцевих бюджетів, державних та комунальних підприємств, а також за коштами позабюджених фондів та міжнародної підтримки), впроваджено в її діяльність принципи ризик-менеджменту (в процесі вибору об'єктів перевірки повинна лежати оцінка ризиків), визначено необхідність реалізації аудиту відповідності (сприяє оцінюванню роботи підприємств щодо дотримання законодавства), скасовано акти перевірок (задля пришвидшення складання підсумкових звітів), а також чітко вказано на необхідності дотримання міжнародних стандартів [11].

Загалом за останні роки можна виокремити наступні етапи розвитку

державного фінансового контролю в рамках євроінтеграції:

1. Активізація розвитку внутрішнього аудиту (2023-2024 роки), покликаного забезпечити керівництво установи незалежною оцінкою діяльності його підрозділів. Відтак, це забезпечило зростання кількості внутрішніх аудиторів у державному секторі. Водночас міністерства почали впроваджувати тирічне планування аудиторської діяльності.

2. Протягом останніх двох років впроваджено реформу Рахункової палати України та Держаудитслужби. Щодо останньої, то її діяльність тепер зосереджена на контролю за закупівлями в режимі реального часу, що сприяє запобіганню порушень ще до витрачання коштів.

Крім цього протягом останніх років відбувається активний розвиток цифровізації. Так, урядом прийнято Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року [12]. Також впроваджено систему E-Audit, що дає можливість в автоматичному режимі проводити аналіз великих масивів даних бюджетних інституцій.

Державний фінансовий контроль та аудит вважається важливими засобами забезпечення фінансової стабільності, оскільки в ході проведення аудиту стає можливим: підтвердження правдивості даних у фінансовій звітності установи (аудиторами перевіряється коректність облікових записів стосовно усіх здійснених фінансових операцій, а також їх відповідність реальному стану справ); виявлення можливих ризиків та недоліків в системі фінансового менеджменту (аудиторами перевіряється ефективність використання ресурсів, фінансова стійкість та резерви для подальшого розвитку установи); покращення довіри до самої установи. Відтак, проведення державного фінансового контролю та аудиту вказує на відкритість та бажання установи співпрацювати та надавати усю необхідну інформацію щодо своєї фінансової діяльності. Зараз в процесі виконання державного фінансового контролю та аудиторської діяльності постають

чимало проблем, зокрема пов'язаних з:

– нестабільним розвитком різних сфер національної економіки та глибокими економічними кризовими явищами у суспільстві, особливо в контексті воєнного стану, який діє в нашій державі;

– правовими колізіями в законодавстві, яке регулює порядок державного фінансового контролю та аудиторську діяльність в частині дублювання функцій Рахункової палати України та Держаудитслужби, неузгодженість термінології, а також колізії в умовах війни в нашій державі (щодо вимог прозорості державних фінансів та обмеження на оприлюднення інформаційних даних про державні закупівлі;

– браком висококваліфікованих аудиторів та практичного досвіду з виконання державного фінансового контролю та аудиту;

– недотриманням аудиторами вимог щодо якості аудиторських послуг;

– браком ефективних механізмів ціноутворення та цифровізації у сфері державного фінансового контролю та аудиту.

Порівняння розвитку державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів в Україні (див. табл. 1) дає можливість стверджувати, що на даний час наша держава докладає чимало зусиль для переходу на європейську модель аудиту, яка вимагає:

– зміни концептуальних основ контролю і аудиту (головна мета криється не лише у виявленні незаконних витрат, але в оцінюванні ефективності. Тому метою проведення державного фінансового аудиту в сучасних умовах є визначення соціально-економічної ефективності витрачених коштів, що відіграє важливу роль в контексті розробки та реалізації проєктів післявоєнного відновлення);

– забезпечення високого рівня інституційної спроможності (впровадження інтегрованої системи внутрішнього публічного фінансового контролю сприяло делегуванню керівникам державних органів

відповідальності за дотримання фінансової дисципліни, при цьому внутрішній аудит вважається засобом підтримки);

– імплементації міжнародних стандартів та тісної співпраці з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству, що дозволяє забезпечити довіру інвесторів;

– активізацію цифровізаційних процесів на основі аналізу Big Data та впровадження інноваційних технологій для онлайн-моніторингу, що здатні мінімізувати вплив людського чинника та корупційних ризиків.

Таблиця 1

Порівняння розвитку державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів в Україні

Критерій	Традиційна модель	Євроінтеграційна модель
Мета	Виявлення порушень та винник у їх скоєнні шляхом проведення ревізії	Оцінювання ризиків, запобіганням порушенням, надання пропозицій шляхом проведення аудиту
Об'єкт	Цільове фінансування	Оцінювання ефективності, продуктивності та економії ресурсів
Методологічне забезпечення	Нормативно-правова база, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку і аудиту, державні стандарти та порядок проведення ревізії, а також методичні вказівки	Міжнародні стандарти аудиту та контролю якості, міжнародний кодекс етики для бухгалтерів, галузеві стандарти
Внутрішній контроль	Декларативність бухгалтерського контролю	Інтегрована система внутрішнього публічного фінансового контролю
Боротьба з корупцією	Внутрішнє службове розслідування	Співпраця з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству, публікація звітності
Цифровізація	Не передбачено	Використання Big Data та впровадження інноваційних технологій

Джерело: власна розробка авторів

Отже, розбудова системи державного фінансового контролю та аудиту в умовах євроінтеграційних процесів в Україні на принципах прозорості та свободи виступає не тільки технічною вимогою

Європейського Союзу, але й фундаментальною складовою стабільності національної економіки в контексті післявоєнного відновлення.

В основі системи державного фінансового контролю і аудиту в Україні лежать насамперед потреби державного фінансового управління. Нормативно-правове забезпечення передбачає принцип самостійності у здійсненні контрольної діяльності, однак покликане максимізувати ефективність роботи інституцій державного фінансового контролю та достовірність висновків. Крім цього, в Україні досі лишається недостатньо розвинений фактор розвитку правової держави, відповідно до якого передбачається підзвітність владних органів перед суспільством, та реалізується шляхом публічного фахового та незалежного оцінювання роботи державних органів зі сторони вищого органу державного контролю [13]. На нашу думку, на даний напрям потрібно звернути більше уваги з метою трансформації фінансових відносин між публічними владними органами влади та громадськістю. Крім цього, державі було б добре зосередиться на можливості створення дорадчого органу громадського нагляду та чітко виділити його функції у тісній співпраці з Аудиторською палатою України.

Отже, на основі вище наведеного, з метою максимізації ефективності державного фінансового контролю та аудиту варто здійснити ряд заходів, які передбачають:

– внесення необхідних законодавчих змін відповідно до вимог воєнного стану та євроінтеграції, зокрема завершити інституціоналізацію Рахункової палати України, а також посилити контроль за використанням міжнародної підтримки в контексті післявоєнного відновлення;

– впровадження жорсткіших інструментів контролю за бюджетними коштами, особливо у контексті державних закупівель, зокрема введення профілактичного моніторингу тендерів, технічні рамки в системі «Prozorro», а також цифровізацію комплаєнс-контролю;

– посилення міри відповідальності посадових осіб за фінансові зловживання, наприклад введення принципів невідворотності покарання за витрачання фінансових ресурсів, посилення антикорупційних заходів стосовно розпорядників коштів;

– мінімізацію бюрократизму та спрощення звітних процедур, а також формування системи додаткового навчання та підвищення кваліфікаційного рівня державних аудиторів;

– імплементацію практики зарубіжних країн у сфері державного фінансового контролю та аудиту, зокрема впровадження принципів управлінської підзвітності (максимальну відповідальність несе саме керівник установи), аудиту ефективності (впровадження стандартів INTOSAI дозволяє сфокусуватися з перевірки законності на результативності витрачання коштів), забезпечення абсолютної фінансово-операційної самостійності Рахункової палати України тощо;

– забезпечення ризик-орієнтованого планування шляхом активного використання інноваційних технологій, зокрема системи e-Audit, надання аудиторам онлайн-доступу до систем бухгалтерського обліку об'єктів контролю (сприятиме зменшенню тривалості перевірки та корупційних ризиків індивідуального контакту);

– впровадження трирівневого внутрішнього контролю, де перший рівень представлений керівниками підрозділів (самоконтроль), другий – фінансові служби (моніторинг), а третій – підрозділи внутрішнього аудиту (незалежне оцінювання);

– забезпечення інтеграції гендерного підходу в систему державного фінансового контролю та аудиту, що вже застосовується в окремих країнах Європейського Союзу (зокрема в Австрії, Швеції, Фінляндії, Німеччині та Іспанії), що дозволить оцінювати не лише законність і ефективність використання бюджетних коштів, а й їхній соціальний вплив на жінок і чоловіків, підвищуючи прозорість та довіру до публічних фінансів;

– забезпечення публічності шляхом публікації відкритих звітів (задля надання можливості громадськості та засобів масової інформації відстежувати можливі порушення), а також налагодження зворотного зв'язку (задля повідомлення громадськості щодо неефективності державних витрат).

Крім цього, варто виокремити рекомендації з максимізації ефективності державного фінансового контролю та аудиту, передбачених проєктом Стратегії реформування СУДФ на 2026-2030, зокрема необхідність подання декларацій з внутрішнього контролю (дозволить посилити управлінську відповідальність та підзвітність керівників розпорядників державних бюджетних коштів); гармонізації положень Глобальних стандартів внутрішнього аудиту (GIAS) за рахунок оновлення національних Стандартів внутрішнього аудиту (дозволить розширити практичні механізми внутрішнього аудиту та забезпечить його переорієнтацію на можливість посилення ефективності роботи установ); розширення підходів до оцінювання якості внутрішнього аудиту, наприклад за рахунок забезпечення перспективи проведення такого оцінювання незалежними оцінювачами з використанням підходу «peer review»; формування аудиторських комітетів у всіх розпорядників державних бюджетних коштів (дозволить забезпечити сталий розвиток внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, а також їх гармонізації з досвідом європейських країн) [14].

На нашу думку, реалізація вище наведених заходів дасть можливість підвищити підзвітність за результати державного фінансового контролю та аудиту та удосконалити роботу Державної аудиторської служби та інших інституцій, покликаних здійснювати моніторинг за рухом державних фінансів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, державний фінансовий контроль і аудит в сучасних умовах в Україні

виступає визначальним інструментом для активізації євроінтеграційних процесів та імплементації міжнародних стандартів. Важливими векторами даного процесу є забезпечення фінансової стабільності, відкритості та протидія корупції. Аудитори є ключовими «учасниками» у таких ініціативах, а їхня кваліфікація зростає шляхом безперервного навчання та сертифікації. Попри складні умови сучасності, аудит лишається визначальним інструментом в процесі забезпечення стабільного розвитку не тільки вітчизняного бізнесу, але й самої держави загалом, адже прозоре та ефективне використання бюджетних ресурсів виступає головним чинником збереження соціально-економічної стабільності держави. Євроінтеграційні процеси здатні стимулювати розвиток аудиторської діяльності, що потребує додержання професійної етики. Будь-які сприятливі трансформації в даній сфері можуть підвищити довіру до аудиторів та забезпечити інформаційну відкритість та достовірність. Державна аудиторська служба України та інші інституції державного фінансового контролю та аудиту пристосували власну роботу до сучасних умов згідно з чинним законодавством. Так, вони спрямовані на реалізацію контрольних заходів відповідно до особливостей воєнного стану, наприклад на змінення термінів перевірок, використання електронного документообігу та врахування різноманітних ситуацій, які виникають через воєнні дії. На нашу думку, існуючі зміни сприяють забезпеченню ефективного фінансового контролю попри складні умови, збереженню державного майна та покращенню ефективності бюджетних витрат. Однак надалі варто зосередитися на удосконаленні підходів до державного фінансового контролю та аудиту з метою покращення його ефективності в умовах воєнного стану та подальшого післявоєнного відновлення.

Література

1. Борисенко Л. М. Суть та значення державного фінансового

контролю в Україні. *Стратегія економічного розвитку України.* 2020. № 46. С. 116-126. DOI: https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.116.126

2. Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Сучасні реалії та перспективи провадження аудиторської діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. *Макроекономічні механізми.* 2022. № 1-2 (95-96). С. 67-71. DOI: https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.11

3. Мулик Я. І. Аудиторська діяльність в Україні: сучасний стан, реформування та розвиток. *Агросвіт.* 2020. № 7. С. 37-47. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.37

4. Шульга С. В. Аудиторська діяльність в Україні в умовах євроінтеграції: теорія, методологія, організація: дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук. Київ: Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2020. 387 с.

5. Гуменюк І. Л. Аудиторські послуги: сучасні реалії. *Інклюзивна економіка.* 2024. № 4 (06). С. 61-64. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.6-9

6. Жук В. М., Мельник К. П., Жук Н. Л. Теоретичні основи посилення дієвості вітчизняного інституту аудиту. *Економіка АПК.* 2021. № 8. С. 58-66. DOI: https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108058

7. Ключка О. В., Ключка С. С. Світова практика організації державного фінансового контролю та можливість її адаптації в Україні. *Актуальні проблеми економіки.* 2021. № 6 (240). С. 93-104. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-240-93-104

8. Мустеца І. В. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: проблеми, виклики, шляхи вирішення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки.* 2023. Вип. 2 (90). С.48-58. DOI: http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-2.90.04

9. Скрипник Г. О., Черненко В. В. Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2024. Випуск

70. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139

10. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#top (дата звернення: 22.01.2026).

11. Про внесення змін до Закону України "Про Рахункову палату" та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 30 жовтня 2024 року № 4042-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4042-IX#Text (дата звернення: 22.01.2026).

12. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1467-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text (дата звернення: 22.01.2026).

13. Гладченко Л. П., Сивульська Н. М., Волковський Є. І. Незалежний державний фінансовий контроль в Україні на шляху до євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-96

14. Проєкт Стартегії реформування системи управління державними фінансами на 2026-2030 роки. URL: https://ips.ligazakon.net/document/NT4699 (дата звернення: 22.01.2026).

References

1. Borysenko, L. M. (2020). Sut ta znachennia derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini [The essence and significance of state financial control in Ukraine]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy.* № 46. Pp. 116-126. https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.116.126 [in Ukrainian].

2. Haiduchok, T. S., Tsehelnyk, N. I. (2022). Suchasni realii ta perspektyvy provadzhennia audytorskoi diialnosti v umovakh

yevrointehratsiinykh protsesiv [Modern realities and prospects of conducting audit activities in the context of European integration processes]. *Makroekonomichni mekhanizmy.* № 1-2 (95-96). Pp. 67-71. https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.11 [in Ukrainian].

3. Mulyk, Ya. I. (2020). Audytorska diialnist v Ukraini: suchasnyi stan, reformuvannia ta rozvytok [Auditing activities in Ukraine: current state, reform and development]. *Ahrosvit.* № 7. Pp. 37-47. https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.37 [in Ukrainian].

4. Shulha, S. V. (2020). Audytorska diialnist v Ukraini v umovakh yevrointehratsii: teoriia, metodolohiia, orhanizatsiia [Auditing activities in Ukraine in the context of European integration: theory, methodology, organization]: dys. na zdobuttia nauk. stupenia dok. ekon. nauk. Kyiv: Natsionalna akademiia statystyky, obliku ta audytu, 387 p. [in Ukrainian].

5. Humeniuk, I. L. (2024). Audytorski posluhy: suchasni realii [Audit services: modern realities]. *Inkliuzyvna ekonomika.* № 4 (06). Pp. 61-64. https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.6-9 [in Ukrainian].

6. Zhuk, V. M., Melnyk, K. P., Zhuk, N. L. (2021). Teoretychni osnovy posylennia diievosti vitchyznianoho instytutu audytu [Theoretical foundations of strengthening the effectiveness of the domestic audit institute]. *Ekonomika APK.* № 8. Pp. 58-66. https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108058 [in Ukrainian].

7. Kliuchka, O. V., Kliuchka, S. S. (2021). Svitova praktyka orhanizatsii derzhavnoho finansovoho kontroliu ta mozhlyvist yii adaptatsii v Ukraini [World practice of organizing state financial control and the possibility of its adaptation in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky.* № 6 (240). Pp. 93-104. https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-240-93-104 [in Ukrainian].

8. Mustetsa, I. V. (2023). Audytorska diialnist v umovakh voiennoho stanu: problemy, vyklyky, shliakhy vyrishennia [Auditing activities under martial law: problems, challenges, solutions]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-*

ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky. № 2 (90). Pp. 48-58. http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-2.90.04 [in Ukrainian].

9. Skrypnyk, H. O., Chernenko, V. V. (2024). Derzhavnyi finansovyi kontrol Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [State financial control of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo.* № 70. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139 [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy «Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist» [Law of Ukraine «On the audit of financial statements and auditing activities»]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#top [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro Rakhunkovu palatu" ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy» [Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine "On the Accounting Chamber" and Certain Other Legislative Acts of Ukraine»]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4042-IX#Text [in Ukrainian].

12. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Stratehii zdiisnennia tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovykh transformatsii i tsyfrovizatsii systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na period do 2030 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Strategy for the implementation of digital development, digital transformations and digitalization of the public finance management system for the period until 2030 and approval of the action plan for its implementation»]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text [in Ukrainian].

13. Hladchenko, L. P., Syvulska, N. M., Volkovskyi, Ye. I. Nezalezhnyi derzhavnyi finansovyi kontrol v Ukraini na shliakhu do yevrointehratsii [Independent state financial control in Ukraine on the path to European integration]. *Ekonomika ta suspilstvo.* № 66. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-96 [in Ukrainian].

14. Proiekt Startehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2026-2030 roky [Draft Strategy for Reforming the Public Finance Management System for 2026-2030]. URL: https://ips.ligazakon.net/document/NT4699 [in Ukrainian].